

Ліннік Олеся Віталіївна
Науковий керівник – канд. істор. наук, проф. Воронянський О.В.
Державний біотехнологічний університет

СТРУКТУРНІ КОНТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадянське суспільство має свою, досить складну внутрішню структуру. Для нього характерна наявність в основному не вертикальних, як у державі, ієрархічних зв'язків, а горизонтальних, головним чином невластних з'єднань. Останні дуже різноманітні й утворюють три шари. Фундамент складають відносини, зв'язані з забезпеченням життєдіяльності суспільства. Насамперед, це економічні відносини, засновані на економічному плюралізмі, різноманітності форм власності при дотриманні інтересів особистості і суспільства в цілому. Саме економічний плюралізм дає можливість перебороти існуюче відчуження людини від засобів виробництва. Громадянське суспільство тільки тоді буде життєздатним, коли кожен його член стане мати цілком конкретне право на використання і розпорядження власністю, виробленим ним суспільним продуктом за своїм розсудом. Володіння власністю може бути приватним чи колективним, але за умови, що кожен учасник колективної власності дійсно є таким. Іншими словами, наявність власності — основна умова свободи особи як у громадянському, так і в будь-якому іншому суспільстві.

Другий шар — це соціально-культурні відносини, що включають сімейно-родинні, етнічні, релігійні та інші стійкі зв'язки. Громадянське суспільство може ґрунтуватися тільки на різноманітній, розгалуженій соціальній структурі, що відбиває все багатство і розмаїття інтересів представників різних соціальних груп і шарів. Це різноманіття не може бути застиглим, що закістенили в кількісному і якісному відношенні. Воно об'єктивно прагне до постійних змін. Різноманітна соціальна структура не може не мати добре розвинені вертикальні і, головним чином, горизонтальні зв'язки. При розмитій соціальній структурі індивід зв'язаний з державою прямо, а це істотно обмежує можливості реалізації його особистих прав і воль.

Істотну роль у формуванні нових соціальних контурів громадянського суспільства грає культурний плюралізм, що вбирає в себе всі елементи духовного життя і забезпечує рівноправну участь у ній всіх індивідів. Створюються умови, при яких стає відчутне культурне багатство суспільної свідомості і кожної особистості окремо. Необмежений доступ до духовних цінностей допомагає перебороти феномен відчуження особистості. Громадянське суспільство життєздатне, якщо його члени мають високий рівень соціального, інтелектуального, психологічного розвитку, внутрішньої волі і здатні до самостійних дій при включенні в той чи інший інститут громадського життя.

Третій, верхній шар громадянського суспільства утворюють відносини, зв'язані з індивідуальним вибором, з політичними і культурними розходженнями груп по інтересах, політичних партій, рухів, клубів і т.п. У такий спосіб досягається культурно-політичний плюралізм, що припускає

заперечення ідеологічних стереотипів, забезпечує вільне волевиявлення всіх громадян. Саме цей шар громадянського суспільства містить у собі найбільше соціально активні інститути, що тісно стикаються з державно-політичною системою суспільства (насамперед політичні партії).

Об'єктивно діяльність інститутів і організацій громадянського суспільства, зв'язаних з індивідуальним вибором, тими чи іншими перевагами, ціннісними орієнтаціями, націлена на зміну в розподілі влади і тому носить політичний характер. Це відноситься не тільки до політичних партій, але і до тих груп по інтересах (профспілкам, підприємницьким, фермерським організаціям) чи об'єднанням, рухам обличчя з різних соціальних груп для досягнення загальної мети, що прагнуть до рішення більшої частини своїх задач крім державної влади, на суспільному рівні. Як тільки ті ж споживчі чи організації екологічні рухи починають спроби змінити законодавство для рішення своїх чи задач прийняття визначених рішень від державних структур, спрямованих на досягнення поставлених ними цілей (тим більше, якщо вони самі намагаються в різних формах брати участь у прийнятті цих чи законів рішень), вони, не змінюючи свого первісного призначення, починають відігравати політичну роль. І хоча значна частина суспільних об'єднань узагалі не виходить у своїй діяльності на політичний рівень, необхідно відзначити, що деякі суспільні об'єднання споконвічно виступають як суб'єкти політики, що наприклад домагаються рівності підлог феміністські організації, рухи прихильників світу, деякі молодіжні формування і т.д., що прагнуть своїми діями внести істотні зміни в різні сфери державної політики.

Таким чином, громадянське суспільство не можна характеризувати як систему позаполітичних суспільних відносин і інститутів. Генезис цього суспільства кристалізує його в досить струнку систему економічних, соціально-політичних, релігійних, духовно-моральних, сімейних, культурних і інших суспільних відносин, що, визначаючи державну політику, виражають волю громадян суспільства. У рамках даної системи функціонують різні громадські організації, рухи, політичні партії (крім правлячої), релігійні організації, економічні асоціації й об'єднання і, нарешті, сама людина як особистість зі своїми сімейними, професійними, дозвільними й іншими різноманітними потребами й інтересами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронянський О. В. и др. Національний суверенітет: український вимір в контексті світової політичної думки. – 2017.
2. Моїсеєва Н. І., Омельченко Г. Ю. Комунікативна діяльність в структурі соціально-комунікативного знання. – 2017.
3. Пилипенко С. Г. Модуси сучасної культури в інформаційному просторі / С. Г. Пилипенко // Сучасне суспільство. — 2013. — Випуск 1. — С. 120–128.
4. Voronyansky O. Systemic risks of destabilization of social systems of post-industrial society in the context of economic crisis and war. – 2022.